

SAMISK SPRÅKPLAN

**for barnehage og grunnskole,
og overgangen mellom disse**

med forslag til strategi og tiltak

Høringsutkast august 2019

planperiode 1-4 år

**Gáivuona suohkan Kåfjord kommune Kaivuonon komuuni
2019**

Samisk språkplan for barnehage og grunnskole, og overgangen mellom disse

med forslag til strategi og tiltak planperiode 1-4 år

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	2
1.1. Langtidsplan (4-10 år).....	2
2. Forankring.....	4
3. Rammer og ressurser	5
3.1. Ressurser	5
3.2. Økonomiske rammer.....	5
4. Strategisk del	7
4.1. Analyse av de strategiske ressursene.....	7
4.2. Organisering og ansvarsfordeling av gjennomføringen	7
4.3. Gjennomføring/iverksetting.....	9
4.4. Evaluering - rapportering	9
5. Visjon og verdier.....	9
5.1. Visjon.....	9
5.2. Verdier.....	10
6. Opplæringsmetoder	10
6.1. Det sammenhengende samiske språkvalget.....	11
7. Målgruppe, mål, tiltak og ansvar.....	12
7.1. Ledelsen, administrativt personell og andre tilknyttet barnehage og skole.....	12
7.2. Barnehage.....	17
7.3. Grunnskolen	18
7.4. Overgangen barnehage – skole.....	19
8. Årshjul.....	20
9. Litteratur/Referanser og vedlegg:	21

**Gáivuona suohkan Kåfjord kommune Kaivuonon komuuni
2019**

1. Innledning

Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune hører inn under forvalningsområdet for samisk språk og har derfor et særlig ansvar for å utvikle samisk språk, kultur og levesett.

Det overordnede målet for kommunen er:

Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune – en flerspråklig kommune.

Som delmål er det vedtatt målrettede tiltak for å revitalisere og styrke samisk språkutvikling ved å satse på barn og unge: Jfr. Overordnet tospråklighetsplan 2018-2020, med ...

“Fokusområder: i) Barn og unge. ii) samarbeid med lag, foreninger og andre aktører. iii) bevisstgjøre, synliggjøre og ansvarliggjøre.”

Denne *Samisk språkplan for barnehage og grunnskole, og overgangen mellom disse* er et virkemiddel for å nå målene i å revitalisere og styrke barnas og unges samiske språkutvikling. Planen er et felles grunnlag å jobbe fra for å kunne nå det ønskede språkpolitiske målet.

Planen er resultatet av bestillingene fra politisk nivå om *En helhetlig samisk språkplan for barnehager og grunnskoler, samt overgangen mellom disse*:

i vedtak på disse møtene:

Samepolitisk utvalg (SPU):	20.11.2018 – sak 26/18
Hovedutvalg for oppvekst og omsorg (HOO):	11.10.2018 – sak 31/18
HOO:	12.04.2018 – sak 15/18

Denne planen gjelder for en tidsperiode på 1-4 år, og skal rulleres hvert fjerde år.

For å få en mer forutsigbar og framtidsrettet oversikt over vitaliseringen av samisk språk i kommunen foreslås at en utarbeidelse av en langtidsplan (4-10 år) påbegynnes så snart som mulig, se pkt 1.1. *Langtidsplan (4-10 år)*.

Dette dokumentet inneholder forklaringer og begrunnelser for tiltakene. Oversikt over tiltakene med ansvarsfordeling, forventet måloppnåelse og tidsramme for tiltaket. Tilhørende vedlegg; et evaluerings skjema, registreringsskjema av interessentene og avtaledokument er under utarbeidelse.

Det er meningen at alle tiltakene evalueres enhetlig (på samme måte). For at det i etterkant er mulig å sammenligne tiltakenes grad av måloppnåelse, også i forhold til metode. Slik at evt. nødvendige justeringer/endringer er faglig begrunnet.

For at Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune også i fremtiden skal være et levedyktig samisk samfunn, kreves det at alle virksomheter i kommunen er bevisste sitt ansvar og sine muligheter ift. samisk språk. Derfor er det viktig at alle er med på å skape et positivt miljø for det samiske språket og kulturen.

1.1. Langtidsplan (4-10 år)

For å få et langsiktig perspektiv og oversikt over de overordnet målene og strategiene foreslås at det utarbeides en langsiktig plan over *Samisk språk i grunnskole og barnehage, og overgangen mellom disse*. En langtidsplan vil gjøre det lettere og enklere å få til en helhetlig og forutsigbar gjennomføring av tiltakene. Tiltakene må evalueres over samme lest, slik at en sammenligning av måloppnåelsene vil bli mer relevant. Slik at endringer og justeringer av planen vil være begrunnet og faktabasert. Disse punktene bør være med i planen:

☐ **Veien til å oppnå tospråklighet**

- Hvor mange % av de ansatte må beherske minimum samisk muntlig for at kommunen skal kunne betegnes som en tospråklig kommune. (Hva er “akseptabelt” %-nivå.).

☐ **Organiseringen og administreringen av realiseringen av den vedtatte språkpolitikken**

Samtidig som man diskuterer samisk ressurscenter, må også organiseringen og administreringen av gjennomføringen av politikken behandles og avgjøres.

☐ **Rekrutterings- og personalpolitikk, med særlig fokus på samisktalende personell (med kompetanse i og på samisk)**

- Utformingen av utlysninger/utlysningstekster. Etablere rutiner/tiltak til for å beholde fast ansatte lengst mulig, f.eks. etablere solide HMS-rutiner og –evalueringer, incitament som f.eks. høyere lønn, gradert (studie)permisjon med lønn, stipender, stipender med tjenesteplikt.

☐ **Arbeidet med å justere til en språkvitaliseringskommune:**

Se NOU 2016:18, s. 96 og 97.

☐ **Kartlegge, analysere, utarbeide planer med forslag til tiltak og ansvarsfordeling og tidsrammer i den langsiktige språkopplæringen**

- Hvor ønsker Gaivuona suohkan/Kåfjord kommune være om 6-8-10 år?

☐ **Forarbeidet/forberedelse – skisser og rammer - til/for en profilscole - søknadsutforming**

Oppfylle vilkår og kriterier. Se NOU 2016:18, s. 22 (sammendrag) og s. 125.

☐ **“Sámi mánát odđa searvelanjain”(SáMOS) – bredere samisk profil i barnehagen**

Innlemmingen i det 5-årige nordiske barnehage-prosjektet (regnet fra april 2018), som er et prosjekt under *Giellalokten/Språkløftet*, finansiert og organisert av Sametinget. Kåfjord kommune må være aktiv medspiller allerede fra prosjektets innledende faser, slik at gjennomføringen og resultatet blir vellykkede. Oppfylle vilkår og kriterier. Se også nettsidene til Kunnskapsdepartementet og Udir.

☐ **Forarbeidet – skisser og rammer - til et Samisk språkressurscenter**

Se NOU 2016:18, s. 111.

☐ **Jobbe for å etablere en Sjosamisk praksisbarnehage i Gáivuona suohkan/Kåfjord**

☐ **Karlegge og analysere den monetære ressursbruken (pengebruken) vedr. samisk språkopplæring.**

Analysere og evaluere pengebruken. Komme med forslag til mer effektiv bruk av tilskuddene med tiltak, ansvarsfordeling og tidsrammer.

☐ **Forslag til tiltak –**

“– Utvalget foreslår at kommunen har plikt til å tilby samiskspråklig barnehagetilbud etter en sterk språkmodell til alle samiske barn hvor foreldrene ønsker det.

Kommunens plikt lovfestes i barnehageloven.

- Utvalget mener kommunene må avdekke etterspørsel etter samiske barnehagetilbud, og plikter å dimensjonere tilbudet i tråd med etterspørsel.

- Utvalget foreslår at språkressurssentrene skal bistå kommunene med å tilby et samiskspråklig barnehagetilbud.
- Utvalget mener en mye større andel av tilskuddsmidler må brukes til tiltak direkte knyttet til samiskspråklig barnehagetilbud, og særlig rettes mot barnehager med få samiske barn.” (NOU 2016:18, s. 111).

2. Forankring

For å sikre en strømlinjeformet gjennomføring av planen, er det avgjørende at forankringen skjer regelmessig og at den er solid.

De ansvarlige for og for gjennomføringen av planen; etatsleder for oppvekst sammen med egne virksomhetsledere har i samarbeid utarbeidet og er enige om innholdet i planen. De er bevisst egne roller og ansvar i forhold til iverksetting av tiltakene i planen.

Forankring må foregå kontinuerlig. Derfor må det utarbeides rutiner og retningslinjer for evalueringer. Alle må få si noe ved evalueringen, som gjennomføres jevnlig. Der tas opp bl.a. måloppnåelsen i forhold til tiltakene. Dette for å kunne følge opp, evt. oppdatere intensjonene i planen. Det er også viktig å dele erfaringer fra arbeidet (evalueringen) og videreutvikling av praksis slik at disse kommer alle barnehager og skoler til nytte og gode.

- Politisk: Det er formannskapet/kommunestyret som i siste instans vedtar planen. Andre utvalg som også behandler den er spu og hoo.
Det er kommunestyret som også vedtar rammene og ambisjonene i planen, og følger opp med finansiering og tilrettelegging for at tiltakene i planen skal kunne gjennomføres.
- Administrativ:
De øverste administrative ledere og virksomhetsledere må forstå at vedtaket (planen) er viktig og riktig. De må også ha meninger på hvordan følge opp planen og hvordan inkludere (innlemme) planens intensjoner i organisasjonens helhetlige virksomhet. Lederne må forstå de uttalte målene i planen og vedtakene. De har hovedansvaret for å gjennomføre den politisk vedtatte planen. Ledelsen og virksomhetslederne må klargjøre de ulike rollene og ansvar til ressurspersoner og andre involverte, som f.eks. ped.personell, lærere, assistenter, PPT, barnehagebarn, elever og foreldre.
- Blant fagpersonell:
De fagfolk som skal gjennomføre tiltakene i planen må oppfatte verdien av ambisjonene og de oppsatte mål. I denne sammenheng er flere av fagpersonellet fra barnehage og skole var i fagutvalget, og utarbeidet planen. Under dette arbeidet bidro de med egne kunnskaper og måter å løse utfordringer og oppgaver på. Ledelsen må også tilrettelegge slik at alle ansatte i barnehagene og skolene får deltatt i utarbeidelsen av planen.
- Blant samarbeidspartnere:
Det er avgjørende å involvere lokalbefolkningen i denne planprosessen. Derfor må planen ut på offentlig høring, slik at de som mener seg selv i målgruppen får anledning å mene noe om og/eller fremme forslag til planen. Dette kan være motiverende for samarbeidspartnerne. De kan da senere bidra i tiltakene for å realisere planens mål.

Lover og planer: Samisk språkplan har disse overordnede lover og planer:

- Rammeplan for barnehagene
- Kunnskapsløftet 2006 – Samisk (K-06) --- Fagfornyelse – Samisk er under evaluering/fornyning. Ny læreplan trer i kraft fra skoleåret 2021

- Overordnet tospråklighetsplan for Kåfjord kommune 2017-2020 -- Planen skal rullere i 2020, og en evaluering av planen bør igangsettes snarest, og i løpet av 2019
- Virksomhetsplanen for barnehagene for Kåfjord kommune
- NOU 2016:8 Váibmogiella/Hjertespråket - Språkvitaliseringskommune
- Giellalokten/Språkløftet
- ILO-konvensjonen 169, se her spesielt om barns rettigheter

3. Rammer og ressurser

3.1. Ressurser

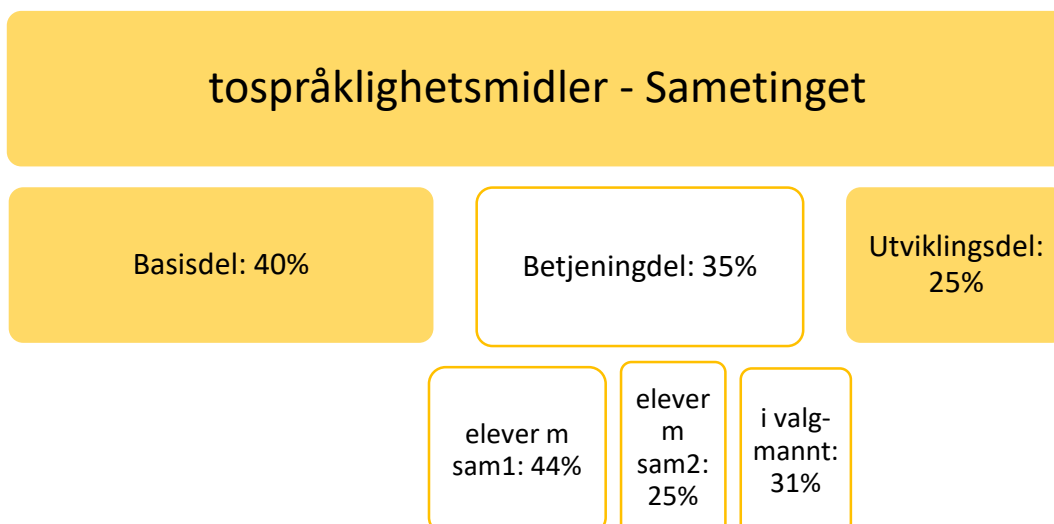
På et overordnet nivå kan en definere ressurser slik:

- Intellektuell kapital (IK) – immaterielle ressurser i en organisasjon som skaper verdier =
 - o menneskelige ressurser = de ansattes kompetanse, ferdigheter, intellektuell kapasitet, evne til omstilling/endringer/tilpasning og ikke minst: evne til å skape innovasjoner/noe nytt/kreativt
 - o relasjonsressurser = prosesser, systemer, strukturer, kulturmønstre, renommé/rykte/omdømme
 - o organisasjonsressurser = relasjoner/samhandling/samarbeid med eksterne aktører, leverandører og samarbeidspartnere
- Fysiske ressurser: bygninger, maskiner og lokaler
- Monetære ressurser/finansiell kapital, dvs. penger: Inntekter og utgifter. Hvilke inntektskilder har kommunen til formålet, hvordan pengene blir brukt og hvordan kontrollen og kunnskapen med pengebruken er.

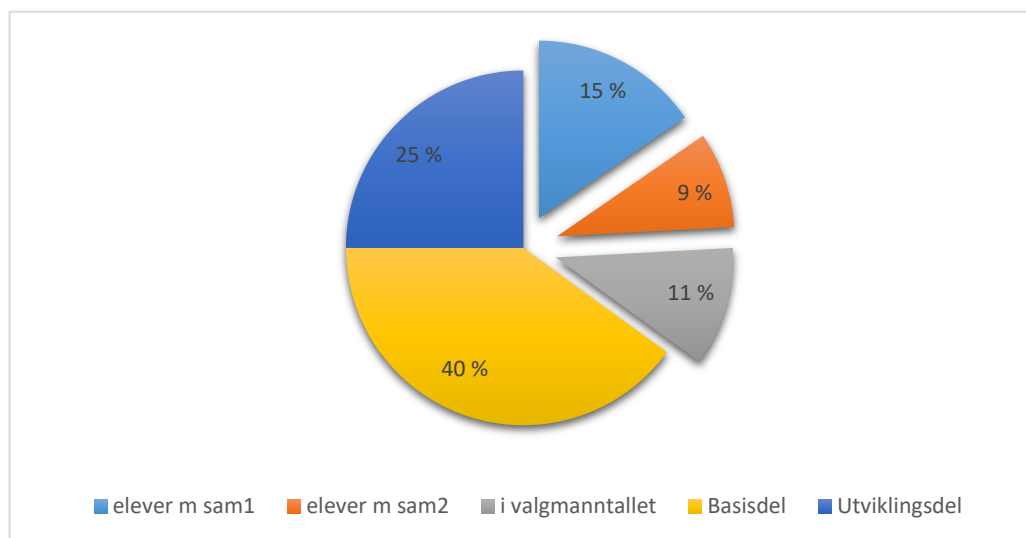
3.2. Økonomiske rammer

Kommunens mottar tilskudd gjennom Sametingets tospråklighetstilskudd og Troms Fylkeskommune. Til det første har kommunen en avtale med Sametinget: *Midlertidig samarbeidsavtale mellom Kåfjord kommune og Sametinget om bruken av tospråklighetsmidlene gjeldende fra 2018.*

Beregningsregler for tilskudd til kommuner, sk. *tospråklighetsmidlene* fra Sametinget beregnes og vektlegges slik:

Satt i et sektordiagram, vil beregningsreglene framkomme slik, med vektingsandelen:

Basisdel: 40% (gult felt)

Betjeningsdel: 35% = %-ene

15 => samisk1

9 => samisk2

11 => i valgmanntallet

Utviklingsdel: 25% (blått felt)

For 2019 mottar Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune disse bevilgningene:

	forklarende tekst	beløp i kr
1	Troms fylkeskommune (FM)	2 851 497,00
2	Sametinget tospråklighetstilskudd: basis og betjeningsdel– direkte	2 867 000,00
3	Sametinget tospråklighetstilskudd: utviklingstilskudd– direkte	1 596 000,00
4	Sametinget samisk språksenter basis-/grunntilskudd - direkte	964 000,00
5	Sametinget: Aktivitetstilskudd - direkte	694 000,00
	Til sammen	8 972 497,00

Til punkt 1: Beløpet er «Statstilskudd til opplæring i samisk» fremkommer slik: satsen for 2019 er kr. 571,- per klokke. Og kommunen har søkt til 5052,86 klokke. Dette beløpet går i sin helhet til skolene. «Tilskuddet skal benyttes til opplæring av elever som får opplæring i samisk som 1.språk (samisk1) eller samisk som 2.språk (samisk 2/3) etter læreplanverket for Kunnskapsløftet-Samisk.». FM vurderer at det er et merbehov for lærertimer som Kunnskapsløftet-Samisk medfører i forhold til årstrinnet eleven er på. Sitatene er fra tilskuddsbrevet fra Fylkesmannen i Troms av 3.12.2018.

Til punkt 2 og 3: Disse beløpene utgjør til sammen kr. 4 463 000,-: Sametingets totale bevilgning 2019 under tospråklighetsmidlene.

Til punkt 4 og 5: Er fra Sametinget, og til sammen kr. 1 634 000,- til Giellasiida.

I tillegg har Sametinget for budsjettåret 2019 lagt inn romslige *søkerbaserte* tilskudd til ulike formål. I 2019 er satsingsområdene for Sametinget: språk, barn og unge. Beløpet kommunen mottar vil variere fra år til år, avhengig av om kommunen søker, og om søknaden evt. innvilges. Dette vil fremkomme på regnskapet.

4. Strategisk del

4.1. Analyse av de strategiske ressursene

Kommunen bør få en helhetlig oversikt over disponible rammer, ressurser og samarbeidspartnere. Dette foreslås gjort ved at en utarbeider en fullstendig oversikt. Deretter gjennomføres en analyse av ressursene og ressursbruken.

Dette vil danne grunnlaget for en konklusjon og forslag for en videre framdrift.

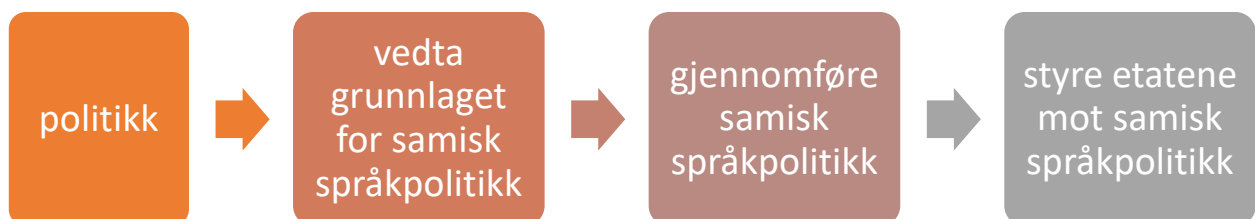
Rekruttering: Rekruttering bør skje på et bredt felt, og gjennom mange kanaler. Noen viktige måter å rekruttere på kan være:

- Språkkurs for lærlinger, også innen det private næringsliv (skriftlig avtale)
- Praksisplasser
- Det arbeides for at Nord-Troms Studiesenter skal kunne gi tilbud til lærere i videreutdanning i samisk

Personalpolitikk: Det bør utarbeides en oversikt over personellet tilknyttet sektoren. Det anbefales å kartlegge antall personer, personellens pedagogiske fagkompetanse og samiskkompetanse på minimum muntlig nivå. Når dette er gjort, bør det settes i gang tiltak for primært å øke antall fagpersoner med samiskkompetanse på minimum muntlig nivå. Målet må være at personellet skal inneha den kunnskap og kompetanse som er påkrevd for å kunne produsere kvalitet på alle nivåer, og for å kunne gjennomføre tiltakene.

4.2. Organisering og ansvarsfordeling av gjennomføringen

Det overordnede er det politiske. Dette flyt-skjemaet viser det politiske, men er ikke inkludert i denne planen:

For gjennomføringen av planen er organiseringen slik:

Politisk forankring:

Planen behandles i politiske utvalg og kommunestyre/ formannskap. Se også flyt-skjemat ovenfor.

Etatsleder for oppvekst:

Via rådmannen linken mellom administrasjon og politisk.

Virksomhetsledere:

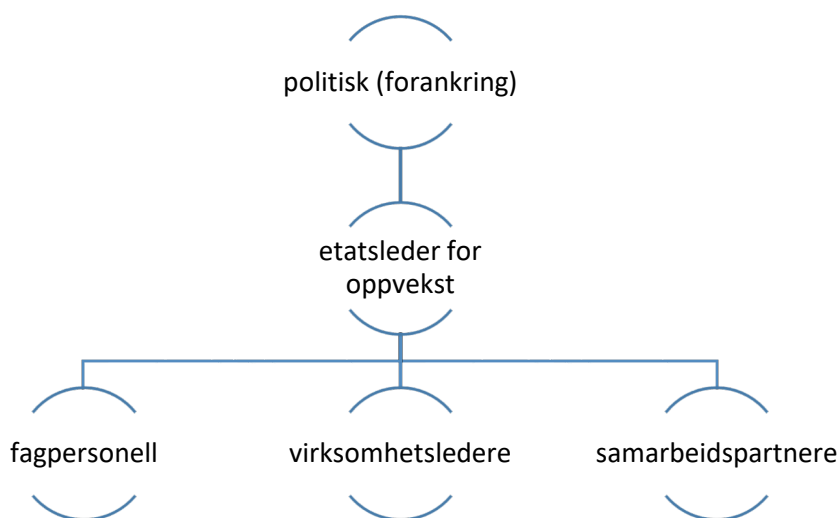
Fast ansatte.

Fagpersonell:

Tilknyttet sektoren.

Kan også leies inn via f.eks. Samisk høyskole.

Samarbeidspartnere: Varierer avhengig av tiltak og tidsrom på tiltaket.

	Identifisering:	Ansvarsområder:	Ansvarsfordeling:
politisk forankring	<ul style="list-style-type: none"> - kommunestyre, formannskap - hovedutvalg for opplæring og omsorg - samepolitisk utvalg 	det overordnede politiske ansvaret <ul style="list-style-type: none"> - sørger for politisk fremdrift - sørger for at planen ruller 	<ul style="list-style-type: none"> - vedtar <i>Samisk språkplan</i> ...
etatsleder for oppvekst	<ul style="list-style-type: none"> - administrativt ansatt - øverste leder for skole- og barnehagesektoren 	<ul style="list-style-type: none"> - har det overordnede ansvaret - årlige-/halvårlige evalueringer av tiltakene, jfr. evalueringer/rapporter fra virksomhetsledere - delegere/fordele oppgaver 	<ul style="list-style-type: none"> - finne/sette riktig person i riktig oppdrag
fagpersonell	<ul style="list-style-type: none"> - administrativt personell; ansatt/engasjert - faglig kompetanse 	<ul style="list-style-type: none"> - påse at det er faglig/pedagogisk innhold i tiltakene 	
virksomhetsledere	<ul style="list-style-type: none"> - avdelingsleder - pedagogisk leder - inspektør - rektor - fagkompetanse og erfaring til/i eget ansvarsområde - ledelseskomp./-erfaring 	<ul style="list-style-type: none"> - rekruttering og personalpolitikk (i samarbeid med nærmeste leder) - sørge for gjennomføring av tiltakene - ansvarlig for evaluering og rapportering av tiltakene til nærmeste leder 	<ul style="list-style-type: none"> - registrere antall ansatte og behovet for samiskkurs - lage kurs- og rulleringsplan

samarbeids- partnere	-ressursperson(er) og/eller lag, foreninger, organisasjoner i feltet/temaet; jordbruk, fiske, industri e.l.l.	-utpeke en kontaktperson til tiltakene - holde -sørge for fremdrift i tiltaket - gi tiltakemelding (evaluering) til tiltaksansvarlig etter avsluttet tiltak.	- bidra med personell til aktiviteter -gjennomføre tiltak i dialog med tiltaksansvarlig
-------------------------	---	--	---

4.3. Gjennomføring/iverksetting

Det foreslås en steg-for-steg-iverksettelse. Dette fordi mange tiltak må iverksettes samtidig og at tidshorisonten (til dels) er lang (kan bli lang).

Ledelsen må fokusere både på en rekke enkelttiltak(-områder) og på avhengighetsforholdet mellom enkelttiltakene. Ledelsen må så planlegge rekkefølgen for iverksettelsen av tiltakene rettet mot de ulike delområdene. Denne delen må planlegges nøye, med bl.a. en tidsplan før iverksettelsen igangsettes.

4.4. Evaluering - rapportering

Måloppnåelsen er avhengig av flere faktorer, f.eks. mennesker, kunnskap og kompetanse. Det må gjennomføres jevnlig evalueringer og kontroller av gjennomførte tiltak. Dette for å kunne fange opp uregelmessigheter og for å kunne justere kursen, omrokkere på ressurser etc. Evalueringen med konklusjon og forslag til nye evt. justerte tiltak oversender den tiltaksansvarlige til sin nærmeste leder.

5. Visjon og verdier

5.1. Visjon

Kåfjord kommune er en funksjonelt tospråklig kommune. Med grunnlaget i:

“Samisk språk skal være en naturlig del av samfunnet og at alle skal gis mulighet til å høre, se og bruke samisk språk på alle samfunnsområder.” (Giellalokten 2018:9).

“Barn og unge skal bli samiskspråklige. Elevene skal tilegne seg språket gjennom sterke opplæringsmodeller og skal bruke kompetansen de tilegner seg i samiskfaget i andre fag og sammenhenger, til nytte både for seg selv og for samfunnet. Ved å lære samiske språk får elevene mulighet til å delta på samiskspråklige arenaer. Det bidrar til identitetsutviklingen deres og gir dem sterkere tilhørighet til Sápmi/Sábme/Saepmie.

Opplæringen skal ta utgangspunkt i samisk kultur, samiske verdier og språklig mangfold og bidrar til å gi elevene en dypere forståelse for kultur og samfunn. Opplæringen bidrar også til at elevene kan bli aktive deltakere i samisk kultur- og samfunnsliv. Samisk språkkompetanse åpner dører og gir muligheter i privatlivet og i arbeidslivet, og elevene vil kunne bruke sin flerspråklige og flerkulturelle kompetanse nasjonalt, internasjonalt og i urfolkssammenheng.”

(Fagfornyelsen: <https://hoering.udir.no/Hoering/v2/359?notatId=707>)

5.2. Verdier

I hverdagen til barnet/eleven skal samiske verdier, verdenssyn og nærhet til naturen være sentral. Elementer som kan brukes for støtte opp om disse verdiene er f.eks.: respekt for naturen og alt levende, økologisk perspektiv, balansert høsting av naturen, natur- og miljøvern, det naturlige kretsløpet i havet og på land, tro/overtro, duodji, sjøsamisk joik, sang/musikk, tradisjonell salmesang, slekt, slektsbenevnelser, selvstendighet osv.

6. Opplæringsmetoder

Språkbad-modell

Det finnes flere avleggere av språkbad-modellen. En er at *språkbad* omfatter opplæring i og på det svakstilte språket. Konkret vil det foregå f.eks. på familieleir osv.

Målgrupper:

- Elever; også hospiterings elever
- Voksne i pågående kurs

Hospitering:

Å hospitere er å delta i undervisning eller arbeid for å lære, uten å være fast elev eller ansatt.

(kilde: www.sln.no)

I praksis vil det si at f.eks. lærere som skal arbeide med 1.trinn på høsten, hospiterer i barnehagen noe tid på våren. Dette for å få et innblikk i hvordan barnehagen arbeider med den språklige utviklingen progresjonen. Barnehagelærere på sin side får kjennskap til hvordan arbeidet foregår i skolen. Barnehage og skole kan på den måten lære av hverandre.

Hospitering kan også foregå ved at elever som har fjernundervisning besøker en samisk skole og følger klassens undervisning for en tidsavgrenset periode. Denne ordningen er positiv for elevens språkutvikling, fordi «undervisningen» er ikke avsluttet når skoletimen ringer ut.

Oftest er omgivelsene utenfor skolelokalene også samiskspråklige.

Pedagogisk personell hospiterer ved en samisk barnehage/skole for en tidsavgrenset periode.

Samtidig kan utveksling nevnes. Det kan skje ved at en eller flere ansatte fra en eller flere arbeidsplasser «bytter plass» med en eller flere ansatte på andre tilsvarende arbeidsplasser på f.eks. svensk eller finsk side av Sápmi.

Målgrupper:

- pedagogisk personell med primært barn/elever som har valgt samisk språk
- barne-/elevgrupper.
- Foresatte som har valgt samisk til sine barn.

Fjernundervisning

E-læring, nettundervisning, nettbasert opplæring. Denne modellen har mange navn. Denne formen er for grunnskolen, og er lite egnet for barnehagebarn.

Ofte går hospitering og fjernundervisning sammen. Elever som har e-læring, har en eller flere hospiteringsopphold i samiske skoler

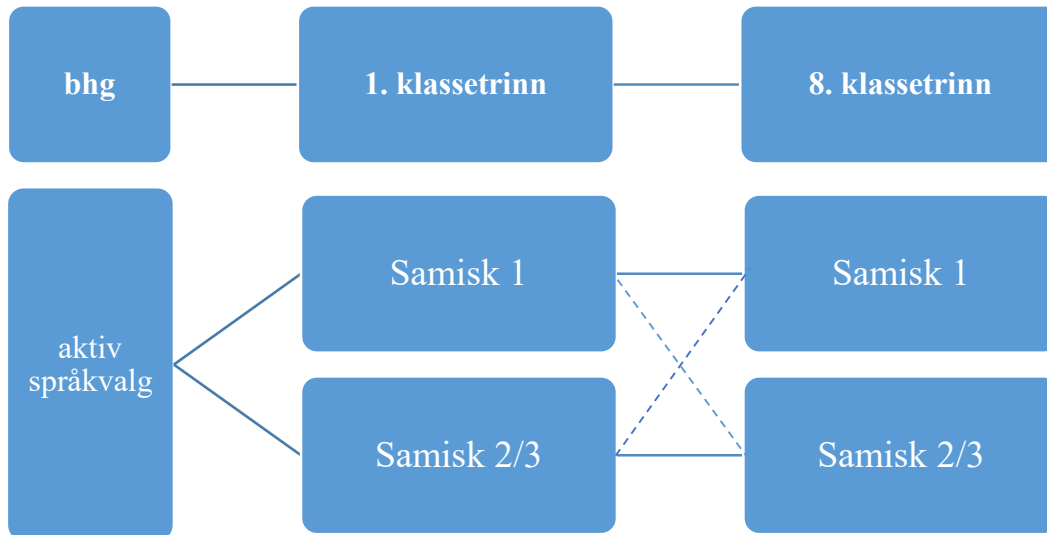
Målgrupper:

- Elever
- ...

6.1. Det sammenhengende samiske språkvalget

Intensjonen er at et barn som velger samisk i barnehagen skal uproblematisk kunne følge utdanningsløpet samisk ved oppstarten til grunnskolen, og gjennomføre avsluttende eksamen på 10. trinnet i og på samisk.

Barnas/elevenes språkvalg - sammenhengende samisk språkopplæring:

Foreldre gjør et aktivt språkvalg når barnet begynner i barnehagen.

Når foreldrene innskriver barnet til skolestart (1. kl.), velger foreldrene språket for barnet.

Ved overgangen til ungdomstrinnet gjøres valget før barnet begynner i 8. klasse. Da blir dette språket eksamensspråket.

«Overgang fra barnehage til skole

Det er viktig at det språkgrunnlaget som legges hjemme bygges videre på i barnehagen. Et godt samarbeid mellom barnehage, skole og hjem vil i sterkere grad sikre en god overgang fra barnehage til skole, da særlig med tanke på barnets samiskspråklige kompetanse. Utvalget finner det uheldig at det er så stor forskjell når det gjelder barns rettigheter knyttet til språk i barnehage og skole. Det er svært viktig at barn sikres en helhetlig språkutvikling, og at barnehage og skole ses i sammenheng når det gjelder samiske språk. Utvalget mener derfor at kommunene må planlegge hvordan samiske barn kan tilbys kontinuitet i språkutviklingen gjennom hele utdanningsløpet, fra barnehage til grunnskole og videre til videregående opplæring. Kommunene må sikre dialog mellom barnehageeiere med samiske barn og samiskspråklige tilbud, foreldrene og skolen, slik at det sørges for at informasjon gis videre slik at barna kan fortsette sin samiskspråklige utvikling.» NOU 2016:18, s. 108

7. Målgruppe, mål, tiltak og ansvar

7.1. Ledelsen, administrativt personell og andre tilknyttet barnehage og skole

Målgruppe:	<ul style="list-style-type: none"> - Ledelsen (etatsleder – ledelsesmøtet) - Organisasjonen (administrativt personell) - Ansatte tilknyttet barnehage og skole – pedagogisk personell, renholdere, vaktmestere og vikarer
Mål:	<ul style="list-style-type: none"> - Skape forutsigbare og trygge rutiner og klar ansvarsfordeling i organisasjonen - Skape forutsigbare og solide læringsrammer. - Øke antall administrativt og pedagogisk personell med kompetanse i og på samisk. Også at det blir tilstrekkelig antall voksne som kan samisk - En god og solid personalpolitikk med kompetansehevingsplan - Gode, trygge, oversiktlige og forutsigbare økonomiske rammer
Forventede resultater:	<ul style="list-style-type: none"> - Etablerte trygge og forutsigbare rutiner og evalueringer vedr. organiseringen og administreringen av språkopplæringen og forvaltningen av de økonomiske rammene Trygge og gode læringsrammer og –miljø. - Alle behersker minimum samisk muntlig. - Det forventes at de som tidligere har gjennomgått samiskkurs bruker samisk språk aktivt på og i jobbsammenheng. - De som tidligere har gjennomgått samiskkurs brukes som ressurspersoner i og på jobbsammenheng. - Det forventes at de som følger samiskkurs bruker samisk mer og mer aktivt etterhvert som de lærer. - At det finnes tilstrekkelig antall voksne(ansatte) rundt barnet/eleven som behersker samisk

	Tiltak	Tid	Ansvarlig
1	Utarbeide informasjon - hefter/folder om språkvalg og vurdering for hele utdanningsløpet fra barnehage til etter 10.trinn.		Etatsleder i samarbeid med rektor/inspektør
2	Holdningsskapende arbeid. Synliggjøre samisk		Etatsleder, ledergruppa osv.
3	Installere samisk tastatur i alle pc-er brukt av ansatte tilknyttet grunnskole og barnehage (ligger for gratis nedlasting på nett).	Snarest mulig	Etatsleder, alle virksomhetsledere, avdelingsledere og ped.ledere
4	Kartlegge: <ul style="list-style-type: none"> - Antall ansatte i barnehage- og skolesektoren - Antall ansatte med pedagogisk bakgrunn - Antall tilknyttet bhg.- og skolesektoren med minimum muntlig samiskkompetanse 		Ledelsen/ virksomhetslederne (rektor/inspektør), i samarbeid med Giellasiida

	- antall ansatte tilknyttet bhg.- og skolesektoren som tidligere har gjennomgått (grunnleggende) samisk (<i>SAAL 1 og 2, Giellamiella, Olgomiella, Hás sámástat, Bearašleaira, Duodjearena, mini samiskkurs, språkkafeer</i>) - behovet for kompetanseheving i samisk språk		
5	Nyansatte som ikke har eller har lite kjennskap til samisk språk og kultur tilbys innføringskurs i <i>samisk språk og kulturforståelse</i> .	Om våren, før sommerferien	Bhg. leder/ ped. leder i samarbeid med Giellasiida
6	Utarbeide en helhetlig (overordnet) plan for rekruttering av samisktalende personell. Og personalpolitikk. Incitementer, vilkår og krav.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
7	Lage en kompetansehevingsplan for å oppnå at det blir lærere med samiskkompetanse i alle fag på barneskolen.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
8	Utarbeide tiltaksplan for samiskspråklig <i>kompetanseheving</i>		... i samarbeid med Giellasiida
9	Utarbeide særskilte kompetansehevingsstrategier for alle lærere i kommunen, spesielt de som underviser i og på samisk (samisklærere).		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
10	Rekruttering av pedagogisk/barnehagepersonell - Motivere lokal ungdom, gjerne med samiskkompetanse til å utdanne seg til barnehagelærere. - Oppsøke utdanningsinstitusjoner, i Sverige og Finland for å rekruttere samiskspråklige barnehagelærere og for hospitering/utveksling av personell og erfaringer		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
11	Aktivt rekruttere stedlig samisklærer: Informere om alternative opplæringsformer.	Etablere en nettplattform	Skoleeier (etatsleder), rektorer
12	Lage en plan over retningslinjer og vilkår for videreutdanning. Oversikt over relevant/aktuell videreutdanning som kan tilbys.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
13	Kartlegge behovet for, og etablere god tilgang til læremidler, digitale ressurser m.m		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
14	Utarbeide materiell om sterke samiske språkopplæringsmodeller.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere

15	Utarbeide metodekurs for språkbærere i kommunen.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
16	Arrangere seminar for lærere som underviser i og på samisk om bruk av sterke språkmodeller.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
17	Innføre (implementere) og etablere en sterk språkbadsmodell på leirskoler/ familieleirer og ved hospitering. -- på skolen, for fjernundervisningselever og førskolegruppe.	Hver høst og vår	Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
18	Starte arbeidet med å innføre <i>Samisk kultur og historie</i> som erstatter norsk fordypning i språkvalg – på grunnskolen		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere
19	Knytte seg til og delta aktivt i prosjektet <i>Sámi mánaht odđa searvelanjain (SáMOS)</i> – som Sametinget organiserer. (eget prosjekt)		Etatsleder
20	Starte arbeidet med å etablere samisk profilskole (eget prosjekt?) med samiskopplæring etter sterke opplæringsmodeller. - Skole med samisk som opplæringspråk. - Organisering etter Kamil Øzerk: -- Undervisning: 1.-7. trinn: minst 70% på minoritetsspråket 30 % på majoritetsspråket. 8.-10.trinn: minst 30% på minoritetsspråket og 70% på majoritetsspråket		Etatsleder i samarbeid med rektorene og inspektorene ved skolene - faggruppe - nettverk
21	Alle ansatte (vaktmester/renholder → rektor) tilknyttet bhg./skole forventes å opparbeide seg (forhåndsdefinert) minimumskunnskapsnivå i muntlig samisk språk. Over tid. mål: x-antall % av alle ansatte er funksjonelt tospråklige.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere ... i samarbeid med Giellasiida
22	Etablere samarbeid og avtaler for utveksling/språkreiser/språkbad med skoler/bhg. i områder med samisk som hverdagsspråk på svensk og finsk side.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere ... i samarbeid med vertskommunene/-skolene og Giellasiida
23	Etablere samarbeid og avtaler med samiskspråklige vertsfamilier på svensk og finsk side, for ekstra språkstimulering under opphold på utveksling/språkreiser/språkbad.		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere ... i samarbeid med vertskommunene/-skolene og Giellasiida

24	Ped. ansatte som lærer seg samisk hospiteres på en samisk skole kommunen har avtale med.	En uke om gangen ca. 2 – 3 ggr i året.	Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere ... i samarbeid med vertskommunene/-skolene og Giellasiida
25	Etablere gode, trygge, oversiktlige og forutsigbare økonomiske rammer. Dette inkluderer realistiske budsjetter, jevnlig tilbakemeldinger/informasjon (oversikt) med vurderinger og evaluering (ståstedsanalyse)		Etatsleder, ledermøtet, virksomhetsledere ... i samarbeid med Giellasiida
26	Etablere solide rammer og vilkår i og for fjernundervisning		Etatsleder, virksomhetsledere
27	Etablere gode og trygge rammer for språkstøtte for barn/elever og relevante voksne, utenom skoletid. F.eks. leksehjelp/-støtte	 i samarb. med Giellasiida
28	Tilrettelegge for språkstøtte/-opplæring for voksne innrettet mot å kunne hjelpe barna i arbeid med samisk.		Etatsleder, virksomhetsledere i samarb. med Giellasiida
29	Etablere evalueringsrutiner av samiskopplæringen i 2.språk, 3.språk og 1.språk opp mot nivåopptak jfr. måformuleringen i læreplanen. (se punkt om rekruttering fra 2./3.språk - progresjonsplan)		Etatsleder sammen med rektorer/inspektører
30	2.språkopplæring i samisk fører til liten grad av funksjonell tospråklighet. Derfor: Øke antall 1.språkelever (som rekrutteres fra 2./3.språk). Utarbeide en progresjonsplan. (se punkt om evaluering av samiskopplæringen)		... tverrfaglig samarbeid ...
31	Fylle ut og legge inn aktiviteter i årshjulet <i>Jagi birra</i>	Våren, forberede til neste skoleår	Etatsleder m rektorer/inspektører
32	Utarbeide en oversikt over funksjonelt (naturlig) flerspråklige i kommunen. Utarbeide forslag til incitament for dem, som ofte har flyttet fra samiske (kjerne)områder med sterk samisk språk. Ønsker/kan de være støtte og/eller ressurspersoner i språkarbeidet?		Etatsleder - ledergruppa
33	Tilrettelegge for aktiviteter som inkluderer flere generasjoner (ressurspersoner tilknyttet) <ul style="list-style-type: none"> - Samhandling - Tradisjonskunnskap Møteplass på tvers av generasjoner - tradisjonelt har hatt stor betydning:		Etatsleder m rektorer/inspektører, ped.ledere i samarb. med Giellasiida

34	<p>Utvikle pedagogiske opplegg knyttet til sosiale og kulturelle aktiviteter der unge og eldre møtes.</p> <p>Mål: etablere en arena som ikke er skole, men som likevel er og bidrar til systematisk læring. Her er foreldre, spesielt de som allerede har gjennomgått grunnkurs(snakkekurs) i samisk nøkkelpersoner og bør involveres.</p>		Etatsleder m rektorer/ inspektører, ped.ledere i samarb. med Giellasiida
35	<p>Kartlegge samisktalende nøkkelpersoner i Kåfjord kommune: utvikle gode rammebetingelser for dem.</p> <p>Disse må og kan (indirekte) ses på som støtte og ressurspersoner til samisk vitaliserings-/språkarbeid.</p>		Etatsleder m rektorer/ inspektører, ped.ledere i samarb. med Giellasiida
36	<p>Utarbeide solide rutiner og strategier med ansvarsfordeling for samarbeid/ relasjonsbygging mellom kommunen, skoler, barnehager, språksenteret, lag, foreninger og organisasjoner for å få et oversiktlig og strukturert nettverk for arbeidet med samisk språkvitalisering/-røkt.</p>		Etatsleder m rektorer/ inspektører, ped.ledere i samarb. med Giellasiida

7.2. Barnehage

Målgruppe:	Barnehage
Mål:	<i>Barnet skal mestre i å bruke samisk språk i daglige situasjoner (i barnehagen). Bruk og synliggjøring av samisk er naturlig.</i>
Forventede resultater:	- Barnet forstår samisk og norsk like bra. - Barnet snakker og alternerer/bytter naturlig mellom samisk/norsk.

	Tiltak	Tid	Ansvarlig
1	Dele ut spørreskjema/valg av samisk som 1., 2. eller 3.språk	når barnet begynner i bhg.	
2	Dele ut en samisk velkomstpakke, som inneholder: - Samisk sanghefte - Liste over samiske ord og uttrykk i daglig tale (en møter i daglige situasjoner) - Tilbud om å få laminerte plansjer med ord til f.eks. måltider, påkledninger osv.	ved bhg.-årets start/ når barnet begynner i barnehagen	bhg. styrer, i samarbeid med Giellasiida
3	Utarbeide en samisk årsplan for den samiske barnehagen i Gaivuotna /Kåfjord.Utgangspunktet (mal) tas i kalenderen <i>Jagi birra</i>	Om våren, før sommerferien	Bhg. leder/ ped. leder
4	Dette implementeres – skal fokuseres på - i barnehageåret: - <i>Fiskesprell</i> (matprosjekt med sjøsamisk perspektiv) - <i>Sávzza jahki (sávza jagis)</i> - Gårdsbesøk, slakting, duodji		
5	Holdningsskapende arbeid vedr. språkvalg: f.eks. oppmuntre barn å bruke samisk under lek, samarbeid og andre aktiviteter.		
6	Opprettes et teatertilbud til barnehagene.		I samarbeid med <i>Bárut</i> – mearrasámi teáhter/ sjøsamisk teater
7	Bruke samiske læremidler på nett - hjelpemidler: Ipad-er - nettsteder: NRK-super, youtube, div. <i>App</i> -er, spill, eventyr	Hele året	Bhg. leder/ ped. leder
8	Innlæring av ord/uttrykk/begreper gjennom aktiviteter, besøk, tilstedeværelse i oppgaven/ oppdraget. Også sang, musikk, joik og salmesang, gjennom sangstunder, barnehagekor		

7.3. Grunnskolen

Målgruppe:	Grunnskole
Mål:	Elevene skal kunne lytte til, forstå og bruke et variert muntlig språk i samtale, kommunikasjon og samhandling. Samisk språk og kjennskap til lokal kultur og historie skal bidra til elevens identitetsbygging og tilhørighet til Sápmi.
Forventede resultater:	Eleven samtaler like naturlig og uproblematisk både på samisk og norsk i alle situasjoner og miljøer. Skriftlige ferdigheter i høyere trinn.

	Tiltak	Tid	Ansvarlig
1	Dele ut utarbeidet informasjon - hefter/folder om språkvalg og vurdering for hele utdanningsløpet.		Klassekontakt/ faglærer
2	Samisk kultur og historie erstatter norsk fordypning i språkvalg.		Etatsleder/ rektor/inspektør
3	Holdningsskapende arbeid vedr. språkvalg: f.eks. oppmuntre barn/elever å bruke samisk under lek, samarbeid og andre aktiviteter.		
4	Delta på 3-dagers leirskole(ute), som skolen arrangerer hver høst.	Ved skolestart	
5	Fellesturer til: fjellet, telttur/overnatting, fjæra, koke fisk i fjæra, på havet. Reindrift, gård/småbruk ...		
6	Skape gode rammer og vilkår, og godt miljø for elever på hospitering/utveksling i kommunen som har fjernundervisning, og som et annet sted i landet		
7	Innlæring av (nye) ord, uttrykk, begreper gjennom også sang, musikk, joik og salmesang, f.eks. (faste) sangstunder, barnekor.		... i samarbeid med ressurspersoner, Giellasiida, Bárut – mearrasámi teáhter

7.4. Overgangen barnehage – skole

Målgruppe:	Barn/elever i overgangen mellom barnehage og skole
Mål:	<i>Sikre at barnets samiskspråklige kunnskap og kompetanse danner grunnlaget for det videre skoleforløpet.</i>
Forventede resultater:	- Barn/elever som har/ønsker å lære seg samisk har trygge og solide rammer og god støtte. - Voksne rundt barnet/eleven snakker bare samisk med/til dem.

	Tiltak	Tid	Ansvarlig
1	Dele ut spørreskjema/valg av samisk som 1., 2. eller 3.språk	før barnet begynner i 1. klasse	
2	Kartlegge det samiske kunnskaps-/kompetansenivået til førskolebarna før skolestart i 1. klasse. - bruke kartleggingsverktøyet TRAS	ved overgangen til skolestart	
3	For førskolebarna: Gjøres kjent med læremiddelverket <i>Váriin, vákkiin ja vuonain</i>		
4	Holdningsskapende arbeid vedr. språkvalg: f.eks. oppmuntre barn/elever å bruke samisk under lek, samarbeid og andre aktiviteter.		
5	Delta på 3-dagers leirskole(ute), som skolen arrangerer hver høst.	Ved skolestart	
6	Felles bearašleaira/familieleir for barnehage og skole - Det forventes at foreldre som har valgt samisk til sine barn i barnehagen/skolen deltar (aktivt) på disse leirene. - De som tidligere har gjennomgått samiskkurs forventes å delta som ressurspersoner.	fire (4) ganger i året i samarb. med Giellasiida
7	Opprettes et teatertilbud til barnehagene.		I samarb. med <i>Bárut</i> – mearrasámi teáhter/ sjøsamisk teater
8	Fellesturer til: fjellet, telttur/overnatting, fjæra, koke fisk i fjæra, på havet. Reindrift, gård/småbruk ...		
9	Etablere arenaer, områder eller tidsperioder i nærområdet hvor det er trygt å snakke samisk. Kan knyttes til aktivitet.		

10	Samisk førskoletreff, hvor også foreldre/voksne som tidligere har gjennomgått kurs forventes å delta, sammen med ressurspersoner		
11	Innlæring av (nye) ord, uttrykk, begreper gjennom også sang, musikk, joik og salmesang. f.eks (faste) sangstunder, barnekor		

8. Årshjul

Årshjulet utarbeides med utgangspunkt (mal) i den samiske *Jagi birra* (året rundt/gjennom året). Årshjulet bør inneholde følgende, og kan f.eks. se slik ut:

tid / måned	tema / aktivitet	ansvarlig
Januar		
Februar		
.....		

Her må både tema/aktivitet og ansvarlig fylles ut, slik at evalueringen jfr. måloppnåelsen kan foregå uproblematisk. Den ansvarlige forestår evalueringen og rapporteringen.

Skolene og barnehagene lager hver sine årshjul, og fyller dem ut sammen. Dette for å oppnå målet med at det samiske skal stå i sentrum og være i fokus. Da er det naturlig at f.eks. fellesaktivitetene planlagt i løpet av året fylles ut først:

Årshjulene kan fylles ut i følgende rekkefølge:

1. Overgangen mellom barnehage og skole – felles aktiviteter skolen/barnehagen
Herunder også fellesaktiviteter som inngår under språkbud-modellen og hospiteringer.
2. Skolen/ barnehagen fyller ut sine planer etter at fellesaktivitetene er lagt inn.

9. Litteratur/Referanser og vedlegg:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/veiledning-til-lp/samisk-innhold-i-fagene/>

<https://www.udir.no/globalassets/upload/larerplaner/gavnos-endelig-2015.pdf>

Andre kilder til samisk innhold i Kunnskapsløftet (Naturfag var ikke med i den opprinnelige Gávnos. Vi har laget en del lenker som omhandler tema fra læreplanen i naturfag):

<https://www.udir.no/globalassets/upload/larerplaner/kilder-til-samisk-innhold-i-kunnskapsloeftet.pdf>

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/Samarbeid-bhg-skole-flerspraklige/Hospitering/>

<https://www.gavpi.com/hjem/tips-og-hjelp/sy-reinskinn---dette-trenger-du>

<https://sametinget.no/Tjenester/Opplaering-og-laeremidler/Koffert-med-samisk-innhold-til-utlaan-til-barnehager>

<http://gahkkorcorustudentbhg.blogspot.com/2011/09/duodje-proseakta-manaidgarddis-duodji.html>

Samediggi/Sametinget: *Tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner – Direkte tilskudd og utviklingstilskudd*. Sametingets regelverk – direkte tilskudd. Vedtatt i sak SR 022/19.

Vedlegg: (april 2019: under utforming)

- a) Registreringsskjema for samarbeidspartnere og utkast til et generelt avtaledokument for samarbeidspartnere
- b) Skjema for oppsummering og evaluering av måloppnåelse av tiltak jfr. målformuleringen